

Žalovaný namítal, že bratří P-ové poskytli žalobci peníze k zaplacení pohledávek všech 19 věřitelů za tím účelem, aby mu jako nastrčené osobě zjednali hlasovací právo v konkursu Dr. Ferdinanda F-a. Odvolací soud vyřídil tuto námitku hlavně tím, že to byla pohnutka k zakoupení pohledávek, jež jest podle § 901 obč. zák. právně bezvýznamnou. Tím však není námitka ta po právu vyřízena. Neboť právě v pohnutce může býti účel, proč si žalobce dal postoupiti pohledávky. Šikánou podle § 1295 druhý odstavec obč. zák. se rozumí jednání, jež sice jednající předsebere v mezích svého práva, avšak sleduje zřejmý účel v rozporu s dobrými mravy poškoditi jiného (srovnej vysvětlivky ve věstníku min. spravedlnosti z roku 1916 str. 118,119). Takové jednání jest jen právním důvodem k náhradě škody, a to hmotné škody, kterou tímto jednáním třetí osoba utrpěla, a jest výjimkou z ustanovení § 1305 obč. zák., nečiní ale smlouvu samou neplatnou. Dovolává-li se kdo ustanovení § 1295 druhý odstavec obč. zák., musí dokázati nejen, že jednající zneužil svého práva mravně závadným způsobem za zřejmým účelem poškoditi jiného, nýbrž musí dokázati, že tímto jednáním i škodu utrpěl. Žalovaný ani netvrdil, že tím utrpěl škodu, nýbrž vyslovuje jen obavu, že žalobce zneužije svého nároku postupem nabytého při hlasování v konkursu Dr. Ferdinanda F-a v neprospěch tohoto. Neutrpěl-li dosud škodu postupem pohledávek na žalobce, nemůže se žalovaný domáhati ani navrácení v předešlý stav (§ 1323 obč. zák.), to jest obnovení stavu, jaký byl mezi žalobcem, Dr. Ferdinandem F-em a žalovaným před postupem pohledávek.

Čís. 12350.

Nespravedlivou jest bázeň (§ 870 obč. zák.), neměl-li hrozící práva použití donucovacího prostředku, jehož použil, anebo použil-li sice přípustného donucovacího prostředku, ale k jinému účelu, než k účelu podle zákona mu příslušejícímu.

Nezáleží na tom, zda předmětem hrozby (trestním oznámením) nebyl přímo ten, jemuž bylo pohroženo; stačí, že předmětem hrozby byla osoba mu blízká.

Vynucená smlouva jest neplatná relativně. Záleží na tom, na kom byla smlouva vynucena, zda nechce nechati smlouvu v platnosti, aniž by byl povinen projevit dodatečně, když nátlak na něho pominul, nesvobodnost svého prohlášení. Stačí, že uplatňoval neplatnost smlouvy v obraně proti žalobě.

(Rozh. ze dne 10. února 1933, Rv I 2019/32.)

Žalobce domáhal se na žalované zaplacení 3.900 Kč na základě jejího prohlášení, jímž se zavázala, že žalobci zaplatí 3.900 Kč, jen aby nic neudával na jejího syna, jenž byl podezřelý, že odcizil tyto peníze žalobci. Žalovaná namítla, že byla žalobcem uvedena v omyl, že její syn žalobci peníze odcizil a že se žalobci zavázala z donucení, aby za-

lobce neučinil trestní oznámení na jejího syna. **Procesní soud** první stolice žalobu zamítl. **Důvody:** Soud zjišťuje, že na syna žalované skutečně podána byla žaloba pro zločin krádeže odejmutím 3.900 Kč žalobci, že však pravoplatným rozsudkem ze dne 10. června 1931 byl syn žalované pro tento zločin z obžaloby zproštěn, poněvadž soud nenabyl plného přesvědčení o jeho vině, připustiv možnost, že mohly peníze býti žalobcem ztraceny nebo i někým jiným odcizeny, když žalobce byl úplně zpít a vynášen pomocí více lidí do svého stavení. Není tedy vina syna žalované naprosto prokázána a jest připustiti námitky žalované, že prohlášení o náhradě škody učinila v předpokladu, že její syn jest pachatelem krádeže, což byl by skutečně podle § 871 obč. zák. pro žalovanou omyl, který žalobce, ustavičně tvrdě, že nikdo jiný krádež spáchat nemohl, byl by zavínil. Podle § 869 obč. zák. musí přivolení ke smlouvě býti projeveno svobodně, kterážto náležitost na prvním místě jest zdůrazněna. Hned následující § 870 obč. zák. stanoví, že, kdo byl druhou stranou přiveden ke smlouvě lstí, nebo nespravedlivou a důvodnou bází, není povinen státi ve slovu. Týž paragraf odkazuje na § 55 obč. zák., kde jest stanoveno, že důvodnost bázně jest posouditi podle velikosti a pravděpodobnosti nebezpečí a podle tělesné a duševní povahy osoby, které bylo vyhrožováno. V souzeném případě nejde ovšem o násilí fysické, nýbrž o psychický nátlak na žalovanou jakožto matku domnělého pachatele. Předpokladem použití § 870 obč. zák. jest ovšem nespravedlivost pohrůžky se strany druhého smluvníka. V souzeném případě žalobce měl ovšem právo, domáhati se vrácení peněz a po případě i zatčení podezřelého syna žalované, kterýžto úkon ostatně vzhledem k zapírání podezřelého měl vyšetřující četník z povinnosti z důvodů § 175 tr. ř. vykonati. V žádném případě však nebyl žalobce oprávněn, domáhati se náhrady škody na žalované, která, nejsouc pachatelkou a nepřicházejíc v úvahu ani jako spoluvinnice jiným způsobem, neměla vůbec povinnost škodu jejím synem prý spáchanou nahraditi. Kdyby se byl žalobce domáhal náhrady škody jen na synu žalované a použil při tom i pohrůžky jeho zatčení, byla by to zcela jiná věc. Než žalobce náhradu škody vymáhal na žalované a využil mateřské její lásky, již tento syn sám účinně se dovolával, kleknuv před ní a prose ji, by si peníze vypůjčila, i když je nevezal. **Odvolačí soud** napadený rozsudek potvrdil. **Důvody:** Uváží-li se, že žalovaná odškodňující prohlášení podepsala hned při vyšetřování případu četníkem, kdy se mohla domnívati, že jinak dojde k zatčení syna, že se tak stalo v žalobcově bytě, a po rozmluvě se synem, kdy ji tento před ní kleče prosil, by si peníze vypůjčila, že žalobce jí výslovně řekl, že, nahradí-li škodu, udání na syna učiněno nebude, a že se k tomu rozhodla, ač uváděla, že syn trvá na tom, že peníze nevezal, jest důvodně za to míti, že projev žalované učiněný ihned po domnělé krádeži, z níž byl její syn podezřelý, postrádá svobodnosti a vážnosti, jakž požaduje § 869 obč. zák., a že k němu došlo jen pod nátlakem okolností, by k zatčení syna žalované nedošlo. Následkem toho ke smlouvě pro nedostatek podmínek § 869 obč. zák. nedošlo, a stačil proto již tento dů-

vod k tomu, by byla žaloba zamítnuta. Leč prvý soud náležitě také do-
líčil, že k platnému závazku žalované ani z důvodu § 870 a 871 obč.
zák. nedošlo, a jest právní vývody rozsudku i v tomto směru vzhledem
ke zjištění uznati za zcela správné.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Dovolání napadá rozsudek odvolacího soudu jen z dovolacího dů-
vodu § 503 čís. 4 c. ř. s., leč neprávem. Při právním posouzení věci jest
vycházeti ze skutkových zjištění nižších soudů, a musí proto zůstat
nepovšimnutým dovolatelovo tvrzení, odporující těmto zjištěním, že
žalovaná sama učinila nabídku, že zaplatí žalobci 3.900 Kč, které mu
podle jeho tvrzení odcizil její syn, a že všichni svědci vylučují, že šlo
o nátlak. Podle skutkových zjištění prvního soudu, jež si osvojil i soud
odvolací, řekl žalobce žalované výslovně, že, když podepíše prohlášení
o náhradě škody, pokud se týče když nahradí škodu, nebude učiněno
trestní oznámení na jejího syna a syn její nebude zavřen; a že žalovaná
na stálé naléhání žalobcovo, že její syn peníze ukradl a aby se písemně
zavázala k náhradě škody, tak učinila jen z obavy, by její syn nebyl
zatčen. Jest proto zkoumati, zda podle těchto zjištění šlo o skutečnosti,
bránící svobodnému projevu vůle žalované a zda jsou tu zákonné před-
poklady pro neplatnost smlouvy z důvodu nespravedlivé a důvodné
bázně podle § 870 obč. zák., zda totiž žalovaná vzala na se řečený zá-
vazek a podepsala prohlášení, na němž jest založena žaloba jen z bázně
(donucení), a dále zda bázeň byla bezprávná a důvodná. Nespravedli-
vou jest bázeň (správně pohrůžka), neměl-li hrozící práva použití do-
nucovacího prostředku, jehož použil, nebo použil-li sice přípustného
donucovacího prostředku, ale k jinému, nežli k účelu podle zákona mu
příslušejícímu. Podle toho jest tedy nespravedlivou i pohrůžka trest-
ním oznámením, neměl-li hrozící skutečný důvod pro trestní oznámení,
nebo neměl-li právo na to, co hrozbou vynutil. V souzeném případě ne-
třeba se zabývatí otázkou, zda by byla bývala pohrůžka trestním ozná-
mením spravedlivou, kdyby byla směřovala proti synu žalované jako
domnělému pachateli krádeže a kdyby byla měla za účel přiměti ho
k náhradě škody jím snad způsobené, neboť žalobce vymáhal svým
zjištěným jednáním náhradu škody na žalované, matce domnělého pa-
chatele, jež nebyla podle zákona povinna nahraditi žalobci škodu, kte-
rou mu snad způsobil její syn trestným činem. Neměl-li však žalobce
vůbec práva domáhati se na žalované náhrady této škody, jest nátlak,
který na ni vykonal, by ji přiměl k uvedenému prohlášení, právě pro
účel, který tím žalobce sledoval, nespravedlivý. Že se tento nespra-
vedlivý nátlak žalobcův na žalovanou jevil jako pohrůžka, jež byla s to,
vyvolati v ní důvodnou bázeň, plyne z úvahy, že žalovaná ve zjištěném
prohlášení žalobce — že když se zaváže k náhradě škody, nebude uči-
něno trestní oznámení na jejího syna a že její syn nebude zavřen —
musela za tehdejších okolností a podle prostředí, v němž se projev stal,

spatřovati pohružku, že, nenahradí-li škodu, bude na jejího syna učiněno trestní oznámení. Nezáleží na tom, že objektem hrozby nebyla přímo žalovaná, stačí, že předmětem hrozby, adresované žalované, byl její syn, osoba jí blízká, neboť nemůže býti pochybnosti, že zlé následky hrozící synu žalované trestním oznámením, znamenaly i zlé následky pro žalovanou, dotýkající se nejen jejích mateřských citů, ale i její cti a vážnosti v očích jejích spoluobčanů. Ježto nátlak na žalovanou byl podle zjištění nižších soudů učiněn při vyšetřování krádeže, z níž byl podezřelý její syn, a to v bytě žalobcově a v přítomnosti četníka, tedy za takových okolností, že se žalovaná podle svých osobních vlastností mohla důvodně obávat zlých následků, kterými jí bylo hrozeno, — majíc na vybranou buď mezi takovými zlými následky nebo prohlášením, že žalobci nahradí 3.900 Kč — byla bázeň žalované také důvodná. Rozhodla-li se za těchto okolností uzavřít se žalobcem smlouvu, z níž jest žalováno, nebylo její přivolení ke smlouvě svobodné (§ 869 obč. zák.) a není podle § 870 obč. zák. povinna tuto smlouvu dodržeti. Vynucená smlouva jest relativně neplatná a záleželo jen na žalované, zda chtěla nechat smlouvu přece v platnosti, aniž však byla povinna projevit dodatečně, když nátlak na ni pominul, nesvobodnost svého prohlášení; stačilo, že uplatňovala neplatnost smlouvy v obraně proti žalobě.

Čís. 12351.

Vyvlastnění k účelům železničním (zákon ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák.).

Kdo tvrdí k vyvlastněnému předmětu spoluvlastnictví a reální služebnost ve smyslu § 4 a § 2 čís. 3 zákona, může uplatnit v nesporném řízení odškodné z důvodu vyvlastnění těchto práv a podati rekurs proti stanovení odškodného jen, je-li vyvlastněným ve smyslu zákona a je-li jako takový uveden ve vyvlastňovacím nálezu.

K tomu, by pro oprávněného, který není uveden ve vyvlastňovacím nálezu, bylo určeno odškodné podle zákona, jest zapotřebí žádosti obou stran (vyvlastňovatele a vyvlastněného) a jejich souhlasu s tím, by nevyvlastněný předmět byl podroben vyvlastnění; nestačí, že zástupce vyvlastňovatele uvedl sám mezi osobami, kterým má odškodné připadnouti, i onoho oprávněného a že odškodné bylo stanoveno na žádost zástupce vyvlastňovatele i pro něho.

Bylo-li provedeno vyvlastňovací řízení a byl-li doručen vyvlastňovací nález někomu, kdo vyvlastněným nebyl, nelze na něho vyvlastňovací nález přepsati, nýbrž musí býti proti němu provedeno vyvlastňovací řízení podle § 21 zákona. Teprve pak lze mimo případ § 26 zákona stanoviti odškodné i pro toho, kdo vyvlastněným původně nebyl.

(Rozh. ze dne 10. února 1933, R II 467/32.)